

Historiallinen ja kulttuurinen näkökulma ammatilliseen opettajuuteen

---

Liisa Tiilikkala

Toimitusjohtaja, KT

Hämeenlinnan Seudun

Työvalmennussäätiö Luotsi

liisa.tiilikkala@luotsisaatio.fi

Tiivistelmä

Kartoitin väitöstutkimuksessani (Tiilikkala, 2004) ammatillisen opettajuuden muotoutumista koulumaisen ammattikasvatuksen alkuaajoista 2000-luvun vaihteeseen saakka. Tarkempi ajanjakso sijoittuu 1950-luvun jälkeiseen aikaan. Tarkastelin tutkimuksessani ammatillista opettajuutta osana suomalaista ammattikasvatusjärjestelmää suhteutettuna eri aikoina ilmenneisiin ammattikasvatusparadigmoihin sekä pedagogiikan ja ammattialan kehitykseen. Tutkimukseni perustui terveys-, metalli- ja kaupan alan ammatillisten opettajien elämäkerrallisiin haastatteluihin se-

kä dokumenttiaineistoihin ja tutkimuskirjallisuuteen. Tämä artikkeli pohjautuu pääosin väitöstutkimukseeni, jonka tuloksena määrittelin neljä opettajuuden kulmakiveä. Tarkastelen seuraavassa lyhyesti näiden opettajuuden kulmakivien – ammatillisuuden, kasvatuksellisuuden, vuorovaikutuksen ja persoonallisuuden – muutoksia ja jatkuvuuksia. Artikkelin lopussa esittelen myös joitakin uusimpia ammatilliseen opettajuuteen liittyviä tutkimuksia ja tarkastelen niissä esitettyjä tuloksia ja suhteutan niitä väitöstutkimukseni tuloksiin.

Avainsanat: *Ammatillinen opettajuus, ammatillinen koulutus, ammattikasvatus*

Historiallinen ja kulttuurinen näkökulma ammatilliseen opettajuuteen

Viiime aikoina on ilmestynyt opettajiin, opettajan professioon ja opettajuuteen liittyvää tutkimusta, mutta ammatilliseen opettajuuteen liittyvää tutkimusta on tehty vähemmän. Tutkimuksissa keskitytään yleensä tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin, eikä tutkimuksista näy opettajuuden historiallista ja kulttuurista näkökulmaa. Opettajuus esitetään ikään kuin historiattomana ja aiempia opettajuuden tulkintoja pidetään hyödyttöminä. Tulevaisuuteen suuntautuminen on kehityksen edellytys, mutta se ei saa tarkoittaa menneen unohtamista. Tulevaisuuden ratkaisuja etsittäessä on hyvä katsoa myös taaksepäin, sillä historian tunteminen auttaa ymmärtämään tehtyjä ratkaisuja ja ratkaisujen taustoja.

Mielenkiintoni kohdistui ammatilliseen opettajuuteen. Näkemykseni mukaan ammatillinen opettajuus ei ole yksi ja samana pysyvä ilmiö, vaan se on ajassa määräytyvä, muuttuva ja suhteessa esimerkiksi työhön ja ammattialaan. Ammatillinen opettajuus on myös yksilöllinen kasvuprosessi, johon vaikuttavat muun muassa kulttuuriset, yhteiskunnalliset, poliittiset ja historialliset tekijät. Opettajuus on vuosikymmenten aikana muuttunut, mutta siinä on ollut havaittavissa myös pysyviä piirteitä. 2000-luvulle tultaessa teknologian, yhteiskunnan ja ammatillisen koulutuksen kehitys on ollut niin nopeaa, että entisiä opettajuustulkintoja on syytä tarkastella uudelleen.

Olen seurannut ammatillisen koulutuksen ja opettajan työn muutoksia väi-

töstutkimukseni jälkeen työyhteisössä, joka on tehnyt tiivistä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa. Se on tarjonnut lukuisille opiskelijoille mielekkään oppimisympäristön ja ollut mukana monissa yhteistyöhankkeissa. Työyhteisössä työskentelee myös ammatillisia opettajia, joiden tehtävänä on tukea opintonsa keskeyttäneitä tai keskeytystä harkitsevien nuoria ja edistää ns. pajaopintoja.

Ammatillisen opettajuuden yhteiset kulmakivet

Väitöstutkimukseni opettaja-aineistosta tunnistin neljä yhteistä ammatillisen opettajuuden perustekijää, joita käytin hahmotellessani ammatillisen opettajuuden ilmiötä ja paradigmoja. Nämä neljä perustekijää olivat *ammatillisuus, kasvatuksellisuus, vuorovaikutuksellisuus ja persoonallisuus (persoonaan integroituneisuus/persoonallinen orientaatio)*. Nimesin nämä perustekijät ammatillisen opettajuuden *kulmakiviksi*. Käytin näitä neljää keskeistä kulmakiveä jäsentämään erilaisia opettajuusparadigmoja ja niiden muutoksia. Kulmakivet eivät ole samantasoisia ilmiöitä, eivätkä ne ole toistaan erillisiä, vaan liittyvät oleellisesti yhteen sekä opettajien puheessa että opettajan toiminnassa. Tutkimuksessa niitä kuitenkin käsiteltiin erillisinä, jotta niitä voitiin analysoida selkeämmin.

Ammatillisuus: hoitaja, insinööri vai opettaja

Ammatillisuus tarkoittaa opettajuuden kytkeytymistä työhön ja ammatilliseen elämään. Tutkimusaineistossani ammatillisuus nousi esille mm. opettajan oman ammatillisen koulutuksen ja työkokemuksen korostamisena, opettajan tietämyksenä ammatissa tarvittavista val-

miuksista ja opetettavista sisällöistä sekä ammattialan seuraamisena ja ammatilliseen työhön osallistumisena. Myös substanssialan tietämys ja ammattilihabitus, hyvä sairaanhoitaja, hyvä ammattimies, ammattilaisen malli kertovat ammatillisuudesta.

Kaikki vanhemman opettajasukupolven edustajat pitivät ammatillisen substanssina hallintaa oleellisen tärkeänä ammatillisen opettajan kompetenssina. Ammatillisuus näyttäytyi kuitenkin eri tavalla esimerkiksi työelämäyhteyksissä. Terveysalalla se on ollut perinteisesti hyvin vahva. Opiskelijat ovat suorittaneet osan opinnoistaan todellisissa hoitoympäristöissä ja opettajalla on ollut käytännön ohjauksessa selkeä rooli. Terveysalan opettajat kuvailivat tehtävänsä käytännön ohjauksessa termein *organisaattori, kuuntelija, tuki ja pr-henkilö*. Terveysalan opettajat kokivat, että heillä on annettavaa työelämälle. Oppilaitokset ovat ikään kuin edustaneet hoitotiedettä ja opettajat ovat sitä kautta käytännön hoitotyön kehittämisagentteja. Samaa työelämän kehittämisajatusta ei ilmennyt metalli- ja kaupan alalla.

Kasvatuksellisuus: ammattiin kasvattamista, tapakasvatusta ja kurinpitoa

Kasvatuksellisuus on hyvin laaja ja monimerkityksellinen käsite ammattikasvatuksessa. Kasvatuksellisuus ei ole jotain erillistä, vaan se liittyy ammatillisuuteen ammatillisen opettajan työhön.

Kasvatuksen käsite ja kasvatuksellisuuden suhde ammatilliseen kasvuun oli erilainen eri aloilla johtuen substanssin erilaisuudesta, kunkin alan historiallisista vaiheista ja sukupuolesta. Yhteistä kaikil-

le opettajaryhmille oli kuitenkin se, että he halusivat kasvattaa opiskelijoita selviytymään elämästä ja myös se, että kasvatuksellisen toiminnan osuus toisen asteen opettajan työssä on lisääntynyt 1990-lukua kohti tultaessa. Jotkut opettajat kertoivat samasta suuntauksesta myös ammattikorkeasteella.

Vuorovaikutus ja suhdetoiminta: jatkuva vuorovaikutusverkko

Vuorovaikutus on kaiken opetustyön keskeinen elementti. Se on vuorovaikutusta opiskelijoiden kanssa ja kollegojen kanssa, mutta sen erityisyys ammatillisen opettajan työssä liittyy työelämysuhteisiin eli se on yhteydessä ammatillisuuteen ja kasvatuksellisuuteen. Vuorovaikutus liittyy pedagogiseen ja didaktiseen suhteeseen sekä pedagogiseen ilmapiiriin (*pedagogical atmosphere*), jossa on koko pedagogisen suhteen ja kasvatuksen edellytys. (Bollnow, 1989, 5, 27–28.)

Vuorovaikutus liittyy pysyvästi opettajuuteen ja sen erottaminen muista opettajuuden kulmakivistä on keinotekoisia, mutta tutkimuksellisessa mielessä sitä oli tarpeen analysoida erillisenä. Vuorovaikutus on jatkuvaa kontaktia opiskelijoiden, työtovereiden ja sidosryhmien kanssa. Se on opettajatyön etu, mutta myös kuluttavaa ja uuvuttavaa. Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys, mutta myös yksin tekemisen perinne tulivat esille tutkimukseni opettajien puheessa. Ammatillinen oppilaitos instituutioon toimii traditioidensa varassa ja muutokset tapahtuvat hitaasti. Yksi esimerkki tästä on opettajien yksi tekemisen perinne. Uusi oppimisajattelu vaatii opettajien välistä yhteistyötä, mutta opettajat eivät mielellään halunneet luopua omista tunti-, luokka- tai asian tunti-uusrajoistaan.

Persoonallisuus: hyvän
opettajuuden ominaisuus

Persoonallisuus ei tarkoita tutkimukseni psykologista tai sosiologista käsitettä, vaan se liittyy kulttuuriseen yhteyteen. Persoonallinen identiteetti on osa kulttuuria, joka todentuu kollektiivien tasolla ja materialisoituu eritasoisina kulttuurisina muodostelmina. Se on yhteydessä ammattiin ja ammattipersoonaan. Persoonallinen identiteetti pitää sisällään ammatillisen identiteetin. Persoonallisuus tai persoonallinen identiteetti tarkoittaa tässä tutkimuksessa sitä, kuka opettaja itse on opettajana eli kuten Harjunen (2002, 451) sanoo, on itsessään ja roolissaan kotonaan.

Tutkimukseni opettajat eivät määrittäneet erityistä opettajapersoonaa, mutta pohtivat hyvän opettajan ominaisuuksia ja pitivät tärkeänä mahdollisuutta opettaa omalla persoonallisella tavallaan. Terveysalan opettajilla on takanaan sairaanhoitajan ammatti, jossa persoonan merkitys on tärkeä: se on yksi hoitajan työväline. Opettajapersoonallisuuden nähtiin rakentuvan hoitajapersoonallisuuden päälle ja se on yksi opetuksen laatuun vaikuttava tekijä. Kaupan alalla opettajat ilmaisivat persoonallisuuden merkityksen toisin; opettajan on kyettävä luomaan hyvä ilmapiiri. Myös määräytyt pukeutumistavat kuuluivat kaupan alan opettajan persoonallisuuteen. Metallialan opettajalta odotetaan teknisiä valmiuksia ja opettajan kuuluu olla jämällä, rehellinen, tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Nämä metallialan opettajaa kuvastavat ominaispiirteet ovat lähellä armeijan ryhmänjohtajan tai teollisuuden työnjohtajan ominaisuuksia.

Monissa tutkimuksissa (mm. Niikko, 1995; Nias, 1989) on todettu, että opettajan persoonallinen praktinen tieto on vuorovaikutuksessa opettajan elämäns historian ja kokemuksen sekä yhteisön ja yhteiskunnan kulttuurin kanssa, joissa yhteyksissä se myös kehittyy. Opettajien yhteisellä kulttuurilla ja yhteisöllisyydellä on vaikutusta opettajuuteen (Kosunen, 1994), mutta kun on kysymys ammatillisista opettajista, myös substanssiammatin kulttuuri määrittää opettajuutta ja opettajapersoonaa.

Opettajuuden muutos: ammatin opettajasta poliisiksi, äidiksi, isäksi ja tuutoriksi

Ammatillinen opettajuus kehittyi alakohtaisesti aina 1990-luvulle saakka. Alakohtaiset kulttuurit ja historialliset perinteet elävät syvällä ja tuntuvat pitkään oppilaitosten ja opettajien arjessa. Alakohtaiset käytännöt ja ajattelutavat ilmenivät esimerkiksi oppilaitoksia yhdistettäessä käynnistymisvaikeuksina. Eri alojen kulttuuriset ja historialliset näkemykset on yleensä haluttu unohtaa, vaikka niiden ymmärtäminen olisi ehkä helpottanut muutosta.

Tarkastelen seuraavassa kootusti kolmen eri alan ammatillisen opettajuuden muutoksia sekä keskeisiä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä

Opettajan työ oli **1950–1970-luvuilla** metalli-, terveys- ja kaupan alalla pääasiassa ammatin opettamista, kasvatuksen osuus oli vähäistä ja se liitettiin ammatin opetukseen. Kasvatuksen osuus rajoittui lähinnä tapakasvatukseen. Opettajan persoonallisen orientaatio oli vahva, sillä opettajalla ei ollut vielä valtakunnal-

lisiä opetussuunnitelmia ohjaamassa opetuksen tavoitteita ja hän saattoi itse päättää opetettavasta aineksesta ja menetelmistä. Vuorovaikutuksessa oltiin pääosin opiskelijoiden ja työyhteisöön kuuluvien opettajien kanssa. Ulkopuoliset kontaktit olivat sangen vähäisiä. Opettajalla oli ammatillista kokemusta ja hän koki olevansa ammatin edustaja.

1980-luku oli keskiasteen uudistuksen aikaa, mutta se alkoi näkyä opettajuudessa vasta 1980-luvun puolen välin jälkeen. Sen vaikutukset olivat huomattavat: uusi laki ja alakohtaiset asetukset raamittivat oppilaitosten työtä. Koulutus rakenne muuttui, valtakunnalliset opetussuunnitelmat antoivat yksityiskohtaisia ohjeita opetusmenetelmiä ja sisältöjä myöten, opiskelija-aines muuttui eikä oppilaitoksiin ollut enää karsintaa. Keskiasteen uudistus näyttäytyi opettajien puheessa hyvin merkityksellisenä ammatillisen koulutuksen reformina. Se muutti opettajuutta kaikilla kolmella alalla. Muutos näkyi eri alojen opettajan työssä kuitenkin hieman eri aikana, koska koulun uudistus toteutettiin asteittain siten, että ensimmäisenä uudistuksen piiriin tuli kaupan ala vuonna 1982 ja viimeisenä terveysala vuonna 1988.

Opettajan työ muuttui **1980- ja 1990-luvuilla** vähitellen kasvatukseksi ja ammatin opettaminen jäi vähemmälle. Nuorten, heikosti motivoituneiden, työkokemusta vailla olevien opiskelijoiden tulo ammatillisiin oppilaitoksiin vei opettajien mukaan pohjan ammatin opettamiselta ja lisäsi kasvatuksellisuuden osuutta. Kasvatuksen osuus oli aiemmin liittynyt kiinteästi ammatin opettamiseen. Se oli ollut ammattiin ja työmo-raaliin kasvattamista tai tapakasvatusta. Nyt kasvatuksesta tuli kurin ja järjestyk-

Opettajan työ muuttui 1980- ja 1990-luvuilla vähitellen kasvatukseksi ja ammatin opettaminen jäi vähemmälle.

sen pitoa, äitinä ja isänä olemista. Kasvatustehtävä vei aikaa varsinaiselta ammatin opettamisesta.

1980-luvun jälkeen myös opettajan persoonallisen orientaation osuus väheni keskushallinnon tiukan ohjeistuksen myötä. Opettajat kokivat olevansa opetusteknologeja, jotka toteuttavat ylhäältä annettuja opetussuunnitelmia ja ohjeita. Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden oli tarkoitus yhtenäistää ammatillista koulutusta. Tästä seurasi, että opettaja ei voinut enää itse vaikuttaa opetettavaan ainekseen tai opetusmenetelmiin. Opettajien puheesta tuli esille myös näkemys, että opettajat kyllä olivat tietoisia opetussuunnitelmista, mutta toteuttivat niitä oman harkintansa mukaan.

Keskiasteen uudistuksen yksi johtava ajatus oli, että ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyötä on kiinteystettävä. Todellisuudessa siirtyminen koulutusammattinimikkeiden käyttöönottoon irrotti työtehtävät ja koulutuksen toisistaan (Lehtisalo & Raivola, 1999, 149). Tästä seurasi näkemys, että oppilaitos voi kouluttaa opiskelijan koulutusammattiin lähes ilman työelämän tukea. Opettajien kontaktit työelämään vähenivät. Terveystalan perinteinen vuorovaikutus työelämän kanssa kuitenkin säilyi ja käytännöllisen opetuksen osuus pysyi merkittävänä, vaikka oppilaitoksissa toteutettu laboraatio-opetus lisääntyi.

Opettajien puheesta ilmeni, että **1990-luvun** aikana monenlainen vuorovaikutus vähitellen lisääntyi. Opettajat tekivät yhteistyötä oman oppilaitoksensa opettajien kanssa opintojen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Yhteistyö lisääntyi myös työelämän ja kotien kanssa. Opettajien oli tehtävä myös markkinointia, rekrytointia ja toimittava pr-henkilönä. Kansainvälinen yhteistyö tuli myös mukaan opettajan arkeen. Nämä kaikki vuorovaikutusverkot veivät aikaa perinteiseltä opetustyöltä. Jatkuva vuorovaikutus ja tavoitettavissa oleminen aiheutti stressiä. Etenkin terveysalan opettajat kokivat, että työstä on vaikea päästä eroon edes iltaisin ja viikonloppuisin.

Erot toisen asteen ja opistoasteen/ammattikorkeakoulun opettajuudessa alkoivat näkyä 1990-luvulla. Toisen asteen opettajat kokivat opettajuuden kasvatuksena ja ammattikorkeakoulun opettajat vuorovaikutuksena. Ammattikorkeakoulun opiskelijat olivat yleensä aikuisia, joten kasvatuksen osuus oli vähäisempää ja opettaja pystyi keskittymään paremmin ammatin opettamiseen. Kontaktiopetuksen määrän väheneminen ja työelämäosuuden korostuminen kuitenkin opettajien mielestä supistivat ammatillisuuden osuutta. Ammattikorkeakoulun opettajat kokivat, että monenlainen vuorovaikutus ja yhteistyö lisääntyivät 1990-luvulla.

Opettajuuden kulmakivet ja 2000-luvun opettajuustutkimukset

Seuraavassa tarkastelen eräitä 2000-luvulla julkaistuja opettajuustutkimuksia ja arvioin lopuksi sitä, miten neljä edellä esitettyä aineisto-

lähtöistä kulmakiveä näyttäytyvät uusimmissa tutkimuksissa.

Vertanen (2002) määrittää tutkimuksessaan ammatillista opettajuutta vuonna 2010 ja nostaa päällimmäiseksi elementiksi opettajan persoonan. Mukana on myös sosiaalisuus ja siihen liittyvä vuorovaikutus. Vertanen liittää opettajuuteen myös substanssiosaamisen, pedagogiset valmiudet ja monia muita eritasoisia elementtejä.

Helakorpi (2005) pitää ammatillisen opettajan asiantuntijuuteen liittyvinä keskeisinä asioina substanssiosaamista ja pedagogista osaamista Näiden lisäksi tärkeitä osaamisalueita ovat kehittämis- ja tutkimusosaaminen ja työyhteisöosaaminen. Substanssiosaaminen on hänen mukaansa ammatillista tietotaitoa ja työelämäosaamista. Pedagoginen osaaminen kattaa kasvatukselliset taidot sekä koulutusprosessien ja opetusmenetelmien hallinnan. Tärkeänä alueena on myös työelämäyhteistyö ja verkosto-osaaminen.

Anna Mari Leinonen (2008) on verrannut väitöskirjatutkimukseni tuloksia oman verkko-opetusta käsittelevän tutkimuksensa tuloksiin ja havainnut sekä yhtäläisyyksiä että eroavuuksia. Leinonen toteaa, että vaikka opettajuus näyttää joiltakin osin muuttuneen, kaikkien aikojen opettajuudesta löytyivät edelleen ammatillisen opettajuuden perustekijät: ammatillisuus, kasvatuksellisuus, persoonallisuus ja vuorovaikutus. Nämä teemat ilmenivät kuitenkin verkko-opetuksen kontekstissa hieman eri tavalla.

Lassila (2010) toteaa artikkelissaan, että ammatillisen opettajan työ on monimuotoista ja vaatii muun muassa pedagogisten, hallinnollisten, tietoteknisten

ja vuorovaikutustaitojen lisäksi oman opetusalan substanssiosaamista ja työelämäosaamista sekä verkostoitumisosaamista. Opettajien työhön kuuluvat toisella asteella oleellisesti työssäoppimisen ohjaaminen ja ammattikorkeakoulussa erilaiset tutkimus- ja kehittämishankkeet.

Paaso (2010) on tutkimuksessaan selvittänyt asiantuntijoiden käsityksiä siitä, millaista osaamista toisen asteen ammattilliset opettajat tarvitsevat tulevaisuudessa. Tulosten pohjalta hän on muodostanut kuvan ammattillisen opettajan työstä vuonna 2020. Paason mukaan opettajan työ tulee olemaan yhdessä tekemistä, tiivistä yhteyttä työelämän kanssa, työelämätarpeiden ennakoimista ja uusien ammattilaisten kouluttamista. Opettajalta edellytetään dynaamisuutta, joustavuutta, kehityskykyisyyttä ja verkosto-osaamista.

Uusitalo (2013) on tutkinut ravintola-alan opettajia ja kuvaa opettajaa ammattilaisena, markkinoijana, asiakaspalvelijana, organisaattorina, mutta myös sosiaalityöntekijänä ja äitinä. Hän toteaa tutkimuksessaan, että opettajat ovat huolestuneita siitä, että opiskelijoiden ongelmat ovat lisääntyneet. Opettajista on tehty asiakaspalvelijoita, joiden on huolehdittava, että opiskelijat valmistuvat oppimisajassa alan ammattilaisiksi.

Koski-Heikkinen (2014) On väitöstutkimuksessaan hahmotellut ideaalia ammattillista opettajuutta. Hänen mukaansa opettajan opetustyötä ohjaavat vallitsevat oppimiskäsitykset, opiskelijoiden oppimisedellytykset ja elämäntilanteet, oppilaitosyhteisön kulttuuri ja oppimissilmäpiiri sekä monenlainen yhteistyö. Edellisiä tekijöitä muokkaavat yhteiskun-

nan arvopäämäärät, tehtävät, resurssit ja työelämän odotukset. (Emt., 4.) Koski-Heikkinen (2014) korostaa opettajan ammattipersonan osuutta hyvän opettajan ideaalissa. Opettaja käyttää persoonansa työvälineenä. Koski-Heikkinen toteaa, että opettajuus on useiden tekijöiden summa. Ammatillisen opettajan tulee olla opetettavan aineksen ja pedagogiikan asiantuntija. (Emt., 98.)

2000-luvulla julkaistut ammatillisia opettajia koskevat tutkimukset antavat tukea vuonna 2004 julkaistun tutkimukseni tuloksille. Ammatillisuus, kasvatuksellisuus, vuorovaikutus ja persoonallisuus tulevat esiin useimmissa edellä esitetyistä tutkimuksista, joskin usein eri termein kuvailtuna. Tutkimukseni opettajat puhuivat kasvatuksesta, ammatista ja vuorovaikutuksesta. He pitivät keskeisenä vuorovaikutusta opiskelijoiden ja työtovereiden kanssa, mutta myös laajemmasta yhteistyöstä puhuttiin. Verkostoituminen, työelämäyhteistyö ja kansainvälistyminen tulivat opettajien puheeseen vasta 1990-luvun loppupuolella. Samoin seuraavat määritteet: markkinoija, pr-ihminen, poliisi ja äitinä/isänä oleminen. Väitöstutkimuksessani ei taas tullut esille seuraavia uusissa tutkimuksissa esille nousseita ilmauksia, teemoja tai haasteita:

- verkko-opetus, verkosto-osaaminen, tutkimus-, hanke- ja tietotekninen osaaminen
- varhainen puuttuminen, erilaiset oppijat, oppimisvaikeudet, opettaja sosiaalityöntekijänä ja asiakaspalvelijana
- uusi opettajuus, muutosagentti, organisaattori, koulutusprosessien ja hallinnollinen osaaja, työelämätarpeiden ennakoija.

Jotain uutta, jotain pysyvää

Väitöstutkimuksessani esitin epäilyjä ammatillisen opettajuuden häviämisestä. Viimeaikaisten opettajuustutkimusten ja empiirisen kokemukseni valossa näyttää kuitenkin siltä, että ammatillinen opettajuus ei ole kadonnut, mutta se on muuttunut. Ammatillisen opettajuuden kulmakivet vaikuttavat olevan edelleen olemassa, mutta ne ovat saaneet erilaisen sisällön ja painoarvon. Uusia opettajuuden määritteitä on tullut lisää. Osa kulmakivistä näyttää häviävän, mutta osa tuotetaan uudelleen erilaisella termistöllä, joka kytkeytyy uusien ammattikasvatusparadigmojen tuottamiseen.

Opettajuus muuttuu edelleen paradigmuutosten mukana, jolloin myös niiden sisällöt ja merkitykset muuttuvat. Yhteiskunnalliset muutokset, talouden paineet ja globalisaatio pakottavat muotoilemaan opettajuutta uudelleen. Wihersaari (2010, 66–69) ennustaa, että opettajan työ alistetaan yhteiskunnan talouden lainalaisuuksista nouseville päämäärille. Opettajan ja koulutusjärjestelmän tehtävänä on jatkossa valmistaa työvoimaa mahdollisimman nopeasti työelämän tarpeisiin. Toivottavasti tämä skenaario ei toteudu, vaan opettajat voivat edelleenkin olla ammattiin kasvattajia, jotka saavat toteuttaa opetusta omalla persoonallisella tavallaan.

Lähteet

Bollnow, O. F. (1989). The Pedagogical Atmosphere. *Phenomenology & Pedagogy*, 7, 5-63.

Harjunen, E. (2002). *Miten opettaja rakentaa pedagogisen auktoriteetin? Otteita opettajan arjesta*. Helsingin yliopisto. Kasvatusalan tutkimuksia 10. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Helakorpi, S. (2005). *Kohti verkostuvaa ja verkostoituvaa koulutusta*. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Koski-Heikkinen, A. (2014). *Ammatillisen opettajan identiteetti ja auktoriteetti. Ammatilliset opettajat ja opiskelijat ideaalia ammatillista opettajuutta etsimässä*. Acta Universitatis Lapponiensis 271. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Lassila, H. (2010). Strategisesta kumppanuudesta lisäarvoa ammatilliseen koulutukseen. *Ammatikasvatuksen aikakauskirja*, 12(1), 24–33.

Lehtisalo, L., & Raivola, R. (1999). *Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle*. Juva: WSOY.

Leinonen, A.M. (2008). *Ammatillinen opettajuus kansallisessa verkko-opetuksen kehittämishankkeessa*. Acta Universitatis Tamperensis 1325. Tampere: University Press.

Kosunen, T. (1994). *Luokanopettaja kirjoitetun opetussuunnitelman käyttäjänä ja kehittäjänä*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 20.

Nias, J. (1989). *Primary teacher talking*. London: Routledge.

Niikko, A. (1995). *Opettajuus persoonallisena toimintatapana*. II Osaraportti. Tutkimus neljän opettajaksi opiskelevan praktisesta tiedosta ja teoriasta. Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 10.

Paaso A. (2010). *Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 174.

Tiilikkala, L. (2004). *Mestarista tuutoriksi. Suomalaisen ammatillisen opettajuuden muutos ja jatkuvuus*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 236. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Uusitalo, K. (2013). *Ei ammattia vaan työelämää varten. Ravitsemusalan opettajat murroksen tulkkeina*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen yksikkö. Luettu 9.9.2014 osoitteesta http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94711/GRA-DU_1386598756.pdf.

Vertanen, I. (2002). *Ammatillinen opettajuus vuonna 2010. Toisen asteen ammatillisen opettajan työn muutokset vuoteen 2010 mennessä*. Tampereen yliopiston ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus ja Hämeen ammattikorkeakoulu.

Wihersaari, J. (2010). *Kohtaaminen - opettajuuden ydin?* Acta Universitatis Tamperensis 1577. Tampere: University Press.